

Ekonomске slobode u Bosni i Hercegovini u 2006. godini

(komparacija sa državama Jugoistočne evrope)

SADRŽAJ

1. ŠTA SU EKONOMSKE SLOBODE	3
2. METODOLOGIJA UTVRĐIVANJA STEPENA EKONOMSKIH SLOBODA	3
3. BOSNA I HERCEGOVINA – INDEKS EKONOMSKIH SLOBODA 2006. GODINA.....	5
3.1. TRGOVINSKA POLITIKA	6
3.2. VLADINA PORESKA OPTEREĆENJA	6
3.3. VLADINA INTERVENCIJA U EKONOMIJI	7
3.4. MONETARNA POLITIKA.....	7
3.5. TOKOVI KAPITALA I STRANE INVESTICIJE	7
3.6. BANKARSTVO I FINANSIJE	8
3.7. PLAĆE I CIJENE.....	8
3.8. PRAVA VLASNIŠTVA.....	8
3.9. ZAKONODAVSTVO	9
3.10. NEFORMALNO TRŽIŠTE	9
4. BOSNA I HERCEGOVINA I ZEMLJE JUGOISTOČNE EVROPE	10
5. ANALIZA KONKURENTNOSTI BiH U ODNOSU NA ZEMLJE JUGOISTOČNE EVROPE	12
6. INSTUTICIONALNO OKRUŽENJE KONKURENTNE SPOSOBNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE	15
7. UMJESTO ZAKLJUČKA.....	18
8. IZVORI PODATAKA	22

EKONOMSKE SLOBODE U BOSNI I HERCEGOVINI U 2006. GODINI¹

1. ŠTA SU EKONOMSKE SLOBODE

Ekonomske slobode se definišu kao odsustvo pritiska ili ograničenja koje vlade (Vijeće ministara, vlade entiteta i vlade kantona) nameću na ekonomski sistem, a posebno na proizvodnju, promet i potrošnju roba ili usluga u obimu većem od onog koji je potreban da se zaštiti sam ekonomski sistem.

Međutim, minimalni pritisak je neophodan i građanima i zajednici da bi se mogli braniti, promovisati razvoj civilnog društva i ekonomski rast.

Indeks ekonomske slobode je pažljiva teoretska analiza faktora koji utiču na institucionalno okruženje ekonomskog razvoja. Iako postoje mnoge teorije o porijeklu i uzrocima ekonomskog razvoja, nalazi ove studije su jasni: **zemlje sa visokom ekonomskom slobodom imaju višu stopu ekonomskog rasta i znatno su prosperitetnije od zemalja sa nižom ekonomskom slobodom.**

2. METODOLOGIJA UTVRĐIVANJA STEPENA EKONOMSKIH SLOBODA²

Okvirni metod za utvrđivanje stepena ekonomskih sloboda, koji je utvrđen 1995. godine, sadržavao je četiri osnovna dijela, i to: **pojmove u području ekonomskih sloboda, istraživačko-analitički okvir, izvore podataka i način prezentacije.** Od tada pa do danas taj metodološki okvir znatno je poboljšan, prvenstveno u dijelu istraživačkih i analitičkih postupaka, a znatno proširuje i izvore podataka. Treba napomenuti je ova metodologija jedna od najznačajnijih metodologija u svijetu kojom se utvrđuje stepen ekonomskih sloboda.

¹THE HERITAGE FOUNDATION AND THE WALL STREET JOURNAL: "2006 INDEX OF ECONOMIC FREEDOM" decembar 2005, a potpisuju ga: Marc A. Miles, Ph.D., Edwin J. Feulner, Jr., Mary Anastasia O'Grady, i Ana I. Eiras

² Izvor web stranica: <http://www.heritage.org/research/features/index/>

Za mjerenje ekonomske slobode i stepena te slobode u svakoj zemlji, autori Indeksa su ispitali 50 nezavisnih ekonomskih varijabli. Te varijable svrstane su u deset kategorija, odnosno faktora ekonomske slobode:

- ❖ Trgovinska politika,
- ❖ Fiskalne obaveze prema vladi,
- ❖ Intervencija vlade u ekonomiji,
- ❖ Monetarna politika,
- ❖ Tokovi kapitala i stranih investicija,
- ❖ Bankarstvo i finansije,
- ❖ Plate i cijene,
- ❖ Vlasnička prava,
- ❖ Propisi,
- ❖ Crno tržište.

Ovaj pristup je najkorektniji i najbolje odgovara svrsi Indeksa: da se dobije ocjena koja odražava uticaj institucionalnog okruženja za razvoj ekonomskih aktivnosti u svakoj zemlji. Svaka zemlja dobila je ukupnu ocjenu koja se zasniva na prosjeku pojedinačnih ocjena svih deset faktora.

Svaki faktor je ocijenjen prema skali koja je jedinstvena za taj faktor. Skala ima vrijednost od 1 do 5. Ocjena 1 označava institucionalnu ili niz odgovarajućih politika koje u velikoj mjeri vode ka ekonomskoj slobodi, dok ocjena 5 označava skup politika koje u najmanjoj mjeri vode ka ekonomskoj slobodi. Osim toga, uz ocjenu za svaki faktor stoji i opis "bolje", "gore" ili "stabilno". Ovi opisi pokazuju da li je određeni faktor ekonomske slobode postao bolji, gori ili je ostao isti u odnosu na prošlogodišnje rezultate. Na kraju, ocjene svih faktora su sabrane i određena je prosječna vrijednost, odnosno ocjena koja je dodijeljena svakoj zemlji.

Četiri glavne kategorije ekonomske slobode su:

- ❖ **Slobodna** – zemlje sa prosječnom ukupnom ocjenom **1.95 ili manje;**
- ❖ **Uglavnom slobodna** – zemlje sa prosječnom ukupnom ocjenom **2.00 do 2.95;**
- ❖ **Uglavnom neslobodna** – zemlje sa prosječnom ukupnom ocjenom **3.00 do 3.95**
- ❖ **Pod pritiskom** – zemlje sa prosječnom ukupnom ocjenom **4.00 i više.**

Autori su se trudili da obezbijede što je moguće veću transparentnost procesa ocjenjivanja ekonomske slobode svih zemalja. Objasnili su zašto je svaki od razmatranih faktora važan element ekonomske slobode, kako su nivoi ekonomske slobode ispitivani i ocjenjivani za svaki faktor i koji izvori podataka i informacija su korišteni za ove analize.

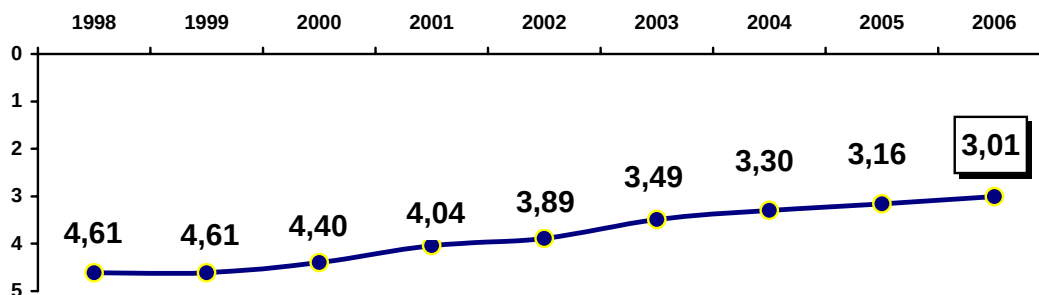
3. BOSNA I HERCEGOVINA – INDEKS EKONOMSKIH SLOBODA 2006. GODINA

Stanovništvo:	4.139.835
Površina:	51.129 km²
GDP:	\$ 5.100 miliona
GDP stopa rasta:	2,7%
GDP po glavi stanovnika:	\$ 1.225
Izvoz:	\$ 1.500 miliona
Uvoz:	\$ 2.900 miliona
Mjesto:	74
Ocjena:	3.01
Kategorija:	uglavnom neslobodna

Index ekonomskih sloboda po oblastima za Bosnu i Hercegovinu:

RB	Oblasti	Ocjena
1.	Trgovinska politika	2,50
2.	Fiskalne obaveze prema vladi	2.60
3.	Intervencija vlade	2.50
4.	Monetarna politika	1.00
5.	Ino-investicije	3.00
6.	Bankarstvo i finansije	2.00
7.	Plate i cijene	3.00
8.	Vlasnička prava	5.00
9.	Propisi	5.00
10.	Neformalno tržište	3.50

Ocjene indeksa ekonomskih sloboda za Bosnu i Hercegovinu u periodu od 1998 do 2006. godine kretale su se prema narednoj dinamici:

Indeks navodi da je Bosni i Hercegovini, uprkos milijardama pomoći od 1995. godine, još uvijek neophodan ekonomski oporavak. Vladavina zakona praktično još uvijek ne postoji, prisutno je značajno miješanje politike u rad lokalnih sudova koji su nesposobni da riješe kompleksnije slučajeve kriminala. Nezaposlenost se još uvijek kreće između 35 i 40%. Izbori iz 2002. godine doveli su na vlast na državnom i entitetskom nivou dominantne tri nacionalne stranke sa malom vjerovatnoćom da će dovesti do političke stabilnosti zemlje. Većina vladajućih političkih partija u sve tri etničke zajednice povezana je sa organizovanim kriminalom. Na primjer, član tročlanog Predsjedništva BiH, Bosanski Hrvat Dragan Čović, optužen je za mito i korupciju. Još uvijek je prisutna glomazna birokratija, skupe procedure registracije i prekomjerna uloga države (vladini troškovi iznosili su 46,9% GDP-a u 2003. godini). U 2003. godini nezaposlenost je iznosila 42%. Znači neznatnog oporavka nalaze se u rastu međuentitetske trgovine, rastu GDP-a od 2,7% u 2003. godini, i rekordnih 359,4 miliona dolara direktnih stranih ulaganja. Bosanska ovisnost o međunarodnoj zajednici bliži se kraju, a MMF predviđa veliki pad međunarodne pomoći u narednim godinama. Ukupan skor BH trgovinske politike je ove godine bolji za 0,5 poena, a skor stranih ulaganja je bolji za 1 poen. Kao rezultat toga, ukupna ocjena za BiH ove godine je bolja za 0,15 poena.

3.1. TRGOVINSKA POLITIKA

Ocjena: 2,5 – Bolje (umjereni nivo zaštite)

Svjetska banka izvještava da je prosječna tarifna stopa u Bosni i Hercegovini u 2001. godini bila 4,9 procenata (Svjetska banka je revidirala cifru od 6,6 procenata nadole, u odnosu kako je izvjestila u Indeksu za 2005. godinu). Prema Economist Intelligence Unit-u „Vlada na državnom nivou objavila je su carinske tarife vraćene na nivoe iz 2003. godine u domenu poljoprivrednih dobara uvezenih iz Hrvatske i Srbije i Crne Gore. Tarife koje su bile nulte vrijednosti povećavale su se od 7% do 40% uvoznih vrijednosti“. Isti izvor bilježi, takođe, da vlada često primjenjuje merkantilistički pristup podržavajući izvozne sektore putem subvencija i trgovinske zaštite. Po osnovu nižih tarifnih stopa, kao i revidiranih metodoloških faktora, bh skor trgovinske politike je ove godine bolji za 0,5 procentnih poena.

3.2. VLADINA PORESKA OPTEREĆENJA

Porez na prihod: 1 - Stabilno (veoma niska porezna stopa)

Korporativno oporezivanje: 4 - Stabilno (visoke porezne stope)

Promjene u vladinim troškovima: 1.5 - Stabilno (visoko smanjenje)

Krajnja ocjena: 2.6 - Stabilno (umjereni troškovi vlade)

Prema Agenciji za promociju stranih investicija Bosne i Hercegovine, najviša poreska stopa na prihod je 5%. Prema Deloitte-u najviša korporativna poreska stopa je 30%. Evropska banka za obnovu i razvoj izvještava da su vladini troškovi u raspodjeli GDP-a smanjeni u 2003. godini (od 3.5 procentnih poena na 46,9 procentnih poena), nego što su bili u 2002. godini (3,1 procentni poen).

3.3. VLADINA INTERVENCIJA U EKONOMIJI

Ocjena: 2.5 - Stabilno (umjereni nivo)

Prema Svjetskoj banci, vlada je u 2003. godini trošila 22,3% GDP-a. U 2004. godini, bazirano na podacima Međunarodnog monetarnog fonda, Bosna i Hercegovina je od preduzeća u državnom vlasništvu ostvarila 3,48 procenata svojih ukupnih prihoda.

3.4. MONETARNA POLITIKA

Ocjena: 1 – Stabilno (veoma nizak nivo inflacije)

Bosna i Hercegovina ima sistem „currency board-a“, sa konvertibilnom markom koja je fiksirana za euro. Prema MMF-ovom World Economic Outlook-u, u periodu od 1995. do 2004. godine

Prosječna godišnja stopa inflacije u Bosni i Hercegovini iznosila je 0,84 procenata.

3.5. TOKOVI KAPITALA I STRANE INVESTICIJE

Ocjena: 3 – Bolje (visoke barijere)

Pitanje stranih ulaganja vlada Bosne i Hercegovine proglasila državnim interesom, nastoji zaštititi investitore od promjena u zakonima koji regulišu strane investicije, a takodje i zaštititi strane investicije od eksproprijacije i nacionalizacije imovine, izuzev u posebnim okolnostima i samo sa obavezom kompenzacije. Međunarodni monetarni fond izvještava da postoji vrlo malo ograničenja u transakcije kapitala i promjeni stranih računa. Nema ograničenja o vrstama poslovnih aktivnosti koje su otvorene za strana ulaganja, izuzev naoružanja i javnih informacija u kojima je strana kontrola ograničena na 49%. Zakon o privatizaciji preduzeća, koji je usvojen na Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, zabranjuje prodaju javnih preduzeća u državnom vlasništvu, osim ako je privatni sektor većinski vlasnik u tim preduzećima.

Američki Odjel za trgovinu kaže da se «...strani investitori i dalje suočavaju sa brojnim ozbiljnim preprekama, koje uključuju kompliciran

zakonski i regulatomi okvir, netransparentne poslovne procedure i slabe sudske strukture...».

Bazirano na podacima o relativno malom broju restrikcija na strana ulaganja, rezultat tokova kapitala i stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini je u ovoj godini bolji za 1 procentni poen.

3.6. BANKARSTVO I FINANSIJE

Ocjena: 2 - Stabilno (nizak nivo ograničenja)

Bankarski sektor u Bosni i Hercegovini se poboljšao. Američki Odjel za trgovinu kaže da „...sa rastom broja stranih banaka prisutnih u zemlji jača konkurencija i banke počinju da nude širi spektar usluga (kreditne kartice, potrošački krediti, hipoteke). Mala i srednja preduzeća još uvijek imaju teškoće pri obezbjeđivanju dugoročnih kredita. Neadekvatni propisi o sigurnim transakcijama i neefikasan sudski sistem uzrokuju teškoće u realizaciji založnih prava, a to sve povećava cijenu kapitala.

Prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine, sa martom 2004. godine bilo je 37 banaka u BiH (27 u Federaciji Bosne i Hercegovine i 10 u Republici Srpskoj), tako da privatni kapital čini 92% ukupnog bankarskog sektora, od čega se 72% odnosi na strane banke. Međutim, vlada je i dalje zainteresirana za vlasništvo u jednom broju banaka, uključujući i većinsko vlasništvo u nekoliko banaka, većinom onih za specijalne namjene.

3.7. PLAĆE I CIJENE

Ocjena: 3 - Stabilno (umjereni nivo intervencije)

Američki Odjel za trgovinu smatra da «...Iako cijene uglavnom određuje tržište, cijene određenih roba i usluga su još uvijek predmet vladine kontrole (struja, gas, telekom usluge), tako da vlada utiče na politiku cijena kompanija pod svojom direktnom ili indirektnom kontrolom».

Minimalne plaće određuje vlada.

3.8. PRAVA VLASNIŠTVA

Ocjena: 5 - Stabilno (veoma nizak nivo zaštite)

Američki Odjel za trgovinu kaže da «...Pravni sistem Bosne i Hercegovine još uvijek ne pokriva trgovinske aktivnosti. Ne postoje trgovinski sudovi i nema efikasnog načina da se razriješe komercijalni sporovi. Zakon o ugovoru i pravu vlasništva u praksi se uglavnom ne

primjenjuje. Uobičajeno je da sudije traže mito ili su pod uticajem javnih zvaničnika. Čak kada se i donese pozitivna presuda, ona se često ne provede u praksi. Još jedna obeshrabrujuća činjenica je i to da tužioci moraju unaprijed platiti visok iznos poreza na građanske parnice».

3.9. ZAKONODAVSTVO

Ocjena: 5 - Stabilno (veoma visok nivo)

Poslovno okruženje u Bosni i Hercegovini karakteriše nedostatak transparentosti, a sam proces investiranja je mukotrpan i težak. Američki Odjel za trgovinu navodi da «...Započinjanje biznisa u Bosni može biti izuzetno opterećujući, težak i dugotrajan za investitore. U Federaciji BiH potrebno je čak 14 različitih administrativnih odobrenja i saglasnosti za registraciju ... Mnoštvo državne, entitetske i opštinske administracije rezultira teškim birokratskim sistemom, kojem, uz to, nedostaje i transparentnost, što je sve u cjelini prilično problematično za investitore». Nadalje, "...proces registracije i dobijanja dozvola je posebno podložan korupciji....Domaći i strani poduzetnici često su prinuđeni da daju mito kako bi obezbijedili potrebne poslovne dozvole, ili, jednostavno, ubrzali proces odobravanja".

3.10. NEFORMALNO TRŽIŠTE

Ocjena: 3.5 - Bolja (visok nivo aktivnosti)

Ocjena Transparency International-a za 2004. godinu za Bosnu i Hercegovinu je 3,1. To znači da je ocjena neformalnog tržišta ove godine iznosi 3,5.

4. BOSNA I HERCEGOVINA I ZEMLJE JUGOISTOČNE EVROPE

Bosna i Hercegovina u 2006. godini bilježi značajan pomak u ekonomskim slobodama, tako da je sa 84. mjesta u 2005. godini došla na 74. mjesto sa ocjenom (3,01) u 2006. godini.

Od svih država Jugoistočne Evrope, Slovenija je najbolje plasirana i nalazi se na 38. mjestu sa ocjenom (2,41), Albanija na 52. mjestu (2,75), Hrvatska je na 55. mjestu (2,78), zatim sljede Grčka i Makedonija koje dijele 57. mjesto sa ocjenom (2,80), Bugarska se nalazi na 64. mjestu (2,88) i Rumunija je na 92. mjestu (3,19), dok za Srbiju i Crnu Goru nema podataka za 2006. godinu, a u 2003. godini nalazila se na 149. mjestu sa ocjenom (4,28).

Samo u stabilnim ekonomskim uslovima, uz godišnji ekonomski rast (6-7% GDP), mogu se razviti pozitivne konfiguracije rasta i razvoja i u potpunosti afirmisati strategije, strukture konkurencija, uslovi faktora proizvodnje, uslovi tražnje, mreže vrijednosnih lanaca i potrebni suporti za visoku konkurentnost.

DRŽAVE JUGOISTOČNE EVROPE

Stanovništvo:	64,7 mil.
Površina:	764.705 km²
GDP:	\$ 256 mlrd.
GDP stopa rasta:	3,9%
GDP po glavi stanovnika:	\$ 4.072
Izvoz:	\$ 82,1 mlrd.
Uvoz:	\$ 110,1 mlrd.
Strane investicije:	\$ 6,7 mlrd.
Kategorija:	uglavnom slobodne - (bez Srbije i Crne Gore) ocjena 2,83

Indeksi Ekonomske Slobode po godinama

TABELA 1

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Albanija	3,60	3,70	3,50	3,30	3,35	3,10	2,93	2,75
BiH	4,70	4,40	4,00	3,90	3,80	3,30	3,16	3,01
Bugarska	3,49	3,35	3,28	3,28	2,23	2,98	2,74	2,88
Grčka	2,88	2,69	2,69	2,84	2,79	2,80	2,80	2,80
Hrvatska	3,60	3,50	3,45	3,40	3,15	3,11	3,00	2,78
Makedonija	n/a	n/a	n/a	3,25	3,25	3,04	2,95	2,80
Slovenija	2,90	3,00	2,90	3,10	2,85	2,75	2,64	2,41
Srbija i Crna Gora	n/a	n/a	n/a	4,05	4,28	n/a	n/a	n/a
Rumunija	3,20	3,20	3,59	3,78	3,71	3,66	3,58	3,19

Izvor: Publikacija "Indeksi Ekonomske Slobode 2006" The Heritage Foundation i Wall Street Journal

Indeksi Ekonomske Slobode po oblastima u 2006. godini

TABELA 2

	Albanija	BiH	Bugarska	Grčka	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija i Crna Gora	Rumunija
Trgovinska politika	4	2,5	3,5	2	2,5	3,5	2	n/a	3,5
Fiskalna opterećenja	2,5	2,6	2,3	4	2,8	1,5	3,6	n/a	1,9
Intervencija vlada	2	2,5	2,5	2	2	3	2	n/a	1,5
Monetarna politika	1	1	3	2	1	1	2	n/a	4
Strana ulaganja	2	3	2	3	3	3	2	n/a	3
Banke i finansije	2	2	2	3	2	2	3	n/a	3
Plaće i cijene	2	3	2	3	3	2	2	n/a	3
Vlasnička prava	4	5	4	3	4	4	3	n/a	4
Ragulativa	4	5	4	3	4	4	2	n/a	4
Neformalno tržište	4	3,5	3,5	3	3,5	4	2,5	n/a	4
Ukupno	2,75	3,01	2,88	2,80	2,78	2,80	2,41	n/a	3,19

Izvor: Publikacija "Indeksi Ekonomske Slobode 2006" The Heritage Foundation i Wall Street Journal

5. ANALIZA KONKURENTNOSTI BiH U ODNOSU NA ZEMLJE JUGOISTOČNE EVROPE

Područje Jugoistočne Evrope obuhvata devet država, čija površina iznosi 764.705 km² na kojem živi 64,7 miliona ljudi. Okružuju ga Crno, Egejsko, Jonsko i Jadransko more. Granica tog područja je 2/3 morska, a 1/3 kopnena. Ekonomska snaga može se sagledati preko makroekonomskih pokazatelja tih država.

Makroekonomski pokazatelji zemljama jugoistočne Evrope

TABELA 3

	Stanovništvo	Površina u km ²	GDP u mlrd USD	Rast GDP u %	GDP per capita u USD	Izvoz u ml USD	Uvoz u ml USD	Strane investicije u ml. USD
Albanija	3.169.064	28.748	4,4	6,0	1.392	1000	2.200	167
BiH	4.139.835	51.129	5,1	2,7	1.225	1.500	2.900	360
Bugarska	7.975.000	110.910	14,3	4,3	1.835	8.900	10.600	1300
Grčka	11.040.650	131.940	133,9	4,2	12.128	26.100	38.000	688
Hrvatska	4.444.653	56.542	21,1	4,3	4.751	10.500	12.800	1.600
Makedonija	2.049.000	25.333	3,6	3,2	1.740	1.500	2.200	89
Slovenija	1.995.000	20.253	20,8	2,5	10.411	12.500	13.100	-116
Srbija i Crna Gora	8.104.000	102.350	9,7	3,0	1.200	3.200	7.000	1300
Rumunija	21.744.000	237.500	42,7	4,9	1.963	16.900	21.300	1400

Izvor: Publikacija "Indeksi Ekonomske Slobode 2005" The Heritage Foundation i Wall Street Journal

Ako posmatramo Bruto Domaći Proizvod (**GDP**) izdvaja se Grčka sa 133,9 mlrd. USD, dok **GDP per capita** je značajan u Grčkoj, Sloveniji i Hrvatskoj i iznad je prosjeka država Jugoistočne Evrope koji iznosi 4.072 USD. Ovo očito pokazuje da su ekonomski najjače države Grčka, Slovenija i Hrvatska.

Neto strane investicije u području Jugoistočne Evrope iznose 6.787 mil. USD, od čega: Hrvatska 1.600 mil, Rumunija 1400 mil., Srbija i Crna Gora 1300 mil., Bugarska 1300 mil., Grčka 688 mil, BiH 360 mil., Albanija 167 mil, Makedonija 89 mil., i Slovenija -123 mil. USD. Pošto se radi o neto investicijama, možemo vidjeti da jedino Slovenija više investira izvan svojih granica, drugim riječima izvozi kapital.

U **spoljno trgovinskoj razmjeni** dominantnu ulogu ima Grčka sa 64,1 mlrd. USD prometa, zatim slijede Rumunija sa prometom u iznosu od 38,2 mlrd USD, Slovenija iznosu od 25,6 mlrd USD, Hrvatska iznosu od 23,3 mlrd USD i Bugarska iznosu od 19,5 mlrd USD.

Ako posmatramo **pokrivenost uvoza izvozom** možemo zaključiti da Slovenija ima najveću pokrivenost od 95%, zatim slijede Bugarska (84%), Hrvatska (82%), Rumunija (79%), Grčka (69%), dok ostale države imaju nižu, ali ekonomski prihvatljivu pokrivenost.

Države na području Jugoistočne Evrope ostvarile su **izvoza** u iznosi 82,1 mlrd. USD, a **uvoza** 110,1 mlrd. USD. U međusobnoj razmjeni uočava se da na području izvoza je intenzivna razmjena prehrambenih proizvoda, a na području uvoza ta razmjena je usmjerena ka razvijenim evropskim zemljama.

Proizvodi po SKD i države partneri u izvozu i uvozu

TABELA 4

	Glavne grane		Zemlje partneri	
	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz
Albanija	Duhan, povrće, hrana, piće, tekstil i obuća	Mašine i oprema, hemikalije, električna energija, gorivo	Italija 74,9%, Grčka 12,8%, Njemačka 3,4%	Italija 33,6%, Grčka 20,1%, Turska 6,6%, Njemačka 5,7%,
Bosna i Hercegovina	Bazni metali, odjeća, drvo, industrijski proizvodi	Prehrambeni proizvodi, hemikalije, mašine i oprema, gorivo	Italija 28,7%, Hrvatska 18,2%, Njemačka 17,1%, Austrija 9,2%	Hrvatska 24,4%, Slovenija 14,7%, Njemačka 13,6%, Italija 12,1%
Bugarska	Mašine i transportna oprema, tekstil, odjeća i obuća, sirovine, mineralna goriva	Mašine i transportna oprema, mineralna goriva, hemikalije, plastika	Italija 14,1%, Njemačka 10,9%, Grčka 10,5%, Turska 9,2%	Njemačka 14,4%, Rusija 12,6%, Italija 10,3%, Francuska 5,7%
Grčka	Hrana i piće, industrijski proizvodi, proizvodi od nafte, tekstil, hemikalije	Prehrambeni proizvodi, industrijski proizvodi, hemikalije	Njemačka 12,6%, Italija 10,5%, Ukraina 7,0%, Francuska 4,2%	Njemačka 12,3%, Italija 12,0%, Francuska 6,5%, Holandija 5,1%
Hrvatska	Mašine i transportna oprema, hemikalije, mineralna goriva i maziva, hrane	Mašine i transportna oprema, hemikalije, mineralna goriva i maziva	Italija 26,1%, BiH 14,6%, Njemačka 12,0%, Slovenija 8,3%, Austrija 7,9%	Italija 17,9%, Njemačka 15,6%, Slovenija 7,4%, Rusija 4,7%
Makedonija	Željezo i čelik, rukotvorine, hrana i piće, duhan	Mašine i oprema, hemikalije, gorivo, proizvodi od hrane	Srbija i Crna Gora 30,8%, Njemačka 22,0%, Grčka 8,2%, USA 4,9%,	Grčka 18,8%, Njemačka 13,4%, Srbija i Crna Gora 9,7%, Slovenija 8,4%
Slovenija	Mašine i transportna oprema, hemikalije, rukotvorine, hrana i žive životinje	Mašine i transportna oprema, hemikalije, rukotvorine, mineralno gorivo i maziva,	Njemačka 23,2%, Italija 13,2%, Hrvatska 9,0%, Austrija 7,3%	Njemačka 19,9%, Italija 18,6%, Francuska 10,0%, Austrija 8,6%
Srbija i Crna Gora	Industrijski proizvodi, hrana i žive životinje, sirovine	Mašine, transportna oprema, gorivo i maziva, industrijski proizvodi, hemikalije, hrana i žive životinje, sirovine	Italija 31,5%, Njemačka 17,4%, Austrija 6,2%	Njemačka 18,6%, Italija 16,1%, Austrija 8,5%
Rumunija	Tekstil i obuća, sirovine, mašine i transportna oprema, gorivo i maziva, poljoprivredni proizvodi	Mašine i transportna oprema, tekstil, odjeća i obuća, gorivo i maziva	Italija 24,3%, Njemačka 15,7%, Francuska 7,4%, Ukraina 6,7%	Italija 19,6%, Njemačka 14,9%, Rusija 8,3%

Izvor: Publikacija "Indeksi Ekonomske Slobode 2006" The Heritage Foundation i Wall Street Journal

Sada se postavlja pitanje gdje je u toj razmjeni Bosna i Hercegovina i kakva je njena stvarna ekonomska snaga i značaj. Drugim riječima, postavlja se pitanje njene konkurentne sposobnosti.

Ako uporedimo indekse ekonomskih sloboda i stvarne ekonomske pokazatelje kroz ulogu na tržištu Jugoistočne Evrope i šire, uočavamo osnovne faktore niske konkurentne sposobnosti Bosne i Hercegovine, i to:

- a. **Indeksi ekonomskih sloboda:** Nepovoljna ocjena u oblastima: Tokovi kapitala i stranih investicija (3,0), Vlasnička prava (5,0), i Zakonodavstvo (5,0); i
- b. **Politička situacija:** vladavina zakona praktično još uvijek ne postoji, prisutno je značajno miješanje politike u rad lokalnih sudova, sporo donošenje zakona prvenstveno u oblasti radnog zakonodavstva, glomazna birokratija.

Zaključak glasi:

U Bosni i Hercegovini ne postoji adekvatno institucionalno okruženje pogodno za brži ekonomski rast i razvoj.

6. INSTITUCIONALNO OKRUŽENJE KONKURENTNE SPOSOBNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

Kroz Indekse ekonomskih sloboda utvrđuje se u cjelini **ocjena institucionalnog okruženja** za razvoj konkurentne sposobnosti BiH od 3,01, što znači da je uglavnom neslobodna ili da ne postoji kvalitetno institucionalno okruženje. Međutim, za Bosnu i Hercegovinu po našem mišljenju, bitne su slijedeće oblasti, a to su: trgovinska politika, fiskalna opterećanja i doprinosi, strana ulaganja, plaće i cijene, vlasnička prava i pravna regulativa. Tada bi stvarna ocjena institucionalnog okruženja konkurentne sposobnosti iznosila 3,52, što znači da je institucionalno okruženje za rast konkurentne sposobnosti u BiH uglavnom nepovoljno.

Sistem političke vlasti, prema mnogim analitičarima, karakteriše opšta nefunkcionalnost, sporost i glomaznost, što je posljedica njegovog organizacionog koncepta.

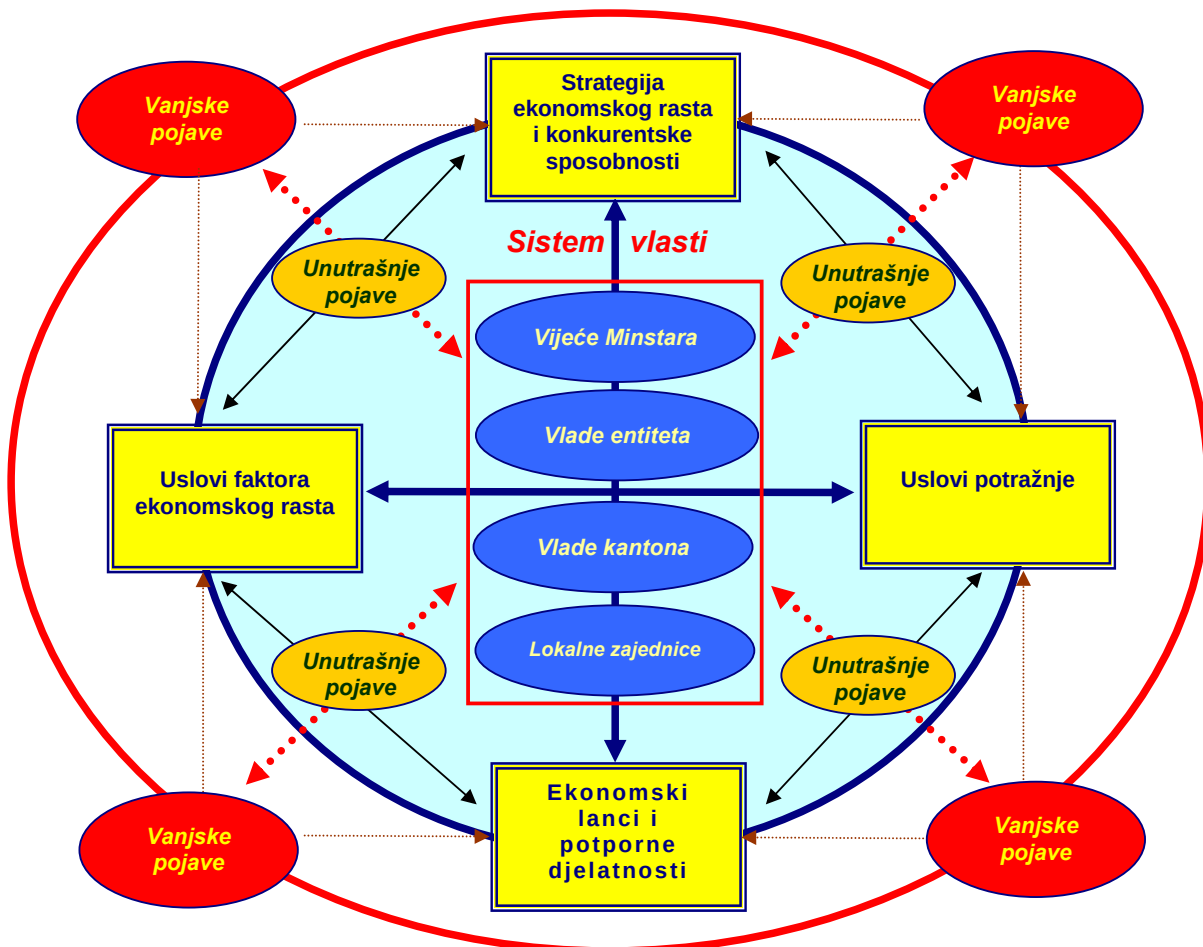
Međutim, unutar svake organizacije, pa prema tome i organizacije sistema vlasti, djeluje pet organizacionih sila, čiji je cilj podizanje ukupne efikasnosti organizacije: (1) Usmjerenost, (2) Efikasnost, (3) Stručnost, (4) Koncentriranost, (5) Inovativnost. Doduše, analitičari organizacije spominju i dvije unutrašnje organizacione sile koje nazivaju **ideološka i politička sila**.

Ideološka sila se odnosi na organizacionu kulturu i ima za cilj promovisati sistem skupnih vrijednosti sa težnjom da se osigura veći stepen organizacione kooperativnosti i konstruktivnosti, dok je politička sila suprotnosmjerna sila koja u osnovi ima destruktivan karakter sa ciljem opstruiranja formalne organizacije i postojećeg stanja kroz razne vidove neformalnog djelovanja. Možda u djelovanju ovih političkih sila leži i ključni problem neefikasnosti sistema vlasti u Bosni i Hercegovini.

Kada je u pitanju konkurentnost, odnosno ekonomska efikasnost ona prije svega podrazumijeva takvo institucionalno i pravno okruženje koje ima za cilj unapređenje **produktivnosti faktora ekonomskog rasta**, a to su: **sposobnost ljudi** (ponuda rada, obrazovanje, disciplina i motivacija), **prirodna bogatstva** (zemlja, energija, minerali i kvalitet okoline), **stvaranje kapitala** (tvornice, strojevi, putevi) i **tehnologija** (nauka, tehnika, menadžment, poduzetništvo). Država svoje tržište reguliše putem zakona, mjera i stimulacija.

Takođe, institucionalno i pravno okruženje utiče na podizanje **kvaliteta i uslova potražnje**, a čiji su osnovni elementi agregat potražnje u ekonomskom sistemu, kvalitet proizvoda, cijena, uslovi plaćanja, dostupnost kapitala komercijalnih banaka pod povoljnim uslovima i pravno regulisanje obligacionih i trgovinskih odnosa.

Konkurentntska sposobnost BiH

(Prema M.Porter (1990), The Comparative Advantage of Nations, London, Macmillan Press)

Paralelno sa poboljšanjem uslova potražnje, takođe se razvijaju institucionalni i pravni okviri kada **privredne jedinice** u pojedinim industrijama stvaraju ekonomske lance i formiraju potporne djelatnosti radi realizacije strategije borbe protiv siromaštva ili, drugim riječima, strategije ekonomskog rasta i konkurentnske sposobnosti BiH.

Na ekonomskom prostoru BiH usljed dinamike ekonomskih aktivnosti javlja se čitav niz negativnih pojava. Te pojave destruktivno djeluju na formalnu ekonomiju, a mogu biti vanjske i unutrašnje. Akteri tih pojava vrlo brzo se udružuju i stvaraju ekonomske lance, te formiraju potporne djelatnosti koje predstavljaju internacionalne grupe organizovanog kriminala u djelatnostima koje su zakonom zabranjene.

Naravno da **sistem vlasti** mora intervenisati prekidanjem tih tokova i razbijanjem tih internacionalnih grupa.

To operativno jezgro vlasti u BiH djeluje manje više uspješno, ali ga **dinamika pojava** čine neefikasnim. Pojave su brojne i uvijek su nečim uslovljene, većinom **kontigencijskim (situacijskim) faktorima** na koje se može uticati, ali ne u

potpunosti. Pojave su grupišu prema uslovima nastajanja, prema svojim ciljevima, metodama, učesnicima i dr. Pojave mogu biti i prirodne (poplave, požari zemljotresi), takođe mogu biti tehničko-tehnološke (havarije, prekid napajanja električnom energijom i drugim energentima) i, na kraju, mogu biti društveno-socijalne, pa i društveno-političke.

Na eliminaciju pojava ili njihovih negativnih posljedica utiče **sistem vlasti**. Ukoliko taj sistem nije efikasan ili ne djeluje na vrijeme na pojave, onda one mogu veoma negativno da utiču na kontinuitet rasta ekonomskog sistema.

Iz ovog proizilazi da je sistem vlasti u BiH **pod velikim pritiskom** neminovnih reformi i promjena institucionalnog okruženja, te svakodnevnih pojava koje mora neutralisati.

7. UMJESTO ZAKLJUČKA

Putem SWOT analize³, kao strategijskog alata, možemo doći do komparativnih prednosti i nedostataka Bosne i Hercegovine u odnosu na Republiku Hrvatsku i Srbiju i Crnu Goru. Mada je u pomenutom poglavlju SWOT analiza obuhvatila i složenije odnose obzirom da pojedine države graniče sa tri i više država. Završna sesija pod nazivom Forum regionalne integracije Balkan-Danube održana je u oktobru 2005. godine u Sofiji-Bugarska, sa zadatkom da se predložene SWOT varijable verifikuju i utvrdi strategija saradnje država Jugoistočne Evrope. Iz spomenutog materijala obradili smo SWOT analize koje se odnose na analizu međugranične oblasti između Bosne i Hercegovine i susjednih država Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore.

A. BOSNA I HERCEGOVINA-HRVATSKA

1. Elementi sa visokim oznakama (+2,-2) uključenih u SWOT varijable

Pojedinačne karakteristike	Veličina SWOT varijabli	Prednosti (S)	Slabosti (W)	Mogućnosti (O)	Prepreke (T)
1. Sklonost-proizvodnim djelatnostima	1		X		
2. Sklonost trgovinskim djelatnostima	1		X		
3. Sklonost društveno-kulturalnim djelatnostima	1		X		
4. Sklonost institucionalnim djelatnostima	1		X		
5. Obuka lokalnih tijela	2		X		
6. Saradnja između različitih sektora državnih i lokalnih administracija	2		X		
7. Saradnja između lokalnih tijela i društveno-ekonomskih sagovornika	2		X		
8. Saradnja između centralnih administracija	2		X		
9. Nedostatak adekvatnih struktura za saradnju u okruženju	4				X
10. Rasličite odgovornosti na obje strane	4			X	
11. Restriktivno zakonodavstvo odnosa za odnose u okolinu	4				X
12. Nedostatak kredibiliteta agencija za saradnju	4				X
13. Nizak stepen uzajamnog poznavanja i povjerenja	4			X	
14. Neadekvatni finansijski izvori	4				X
15. Nepostojanje ili vrlo slabo reagovanje na prijedloge međugranične saradnje (institucionalne)	4			X	
16. Protivljenje uslijed pogorsane konkurentnosti	5				X
17. Zastita tržišta rada	5				X
18. Problemi poreza i cijena	5				X
19. Nepostojanje ili vrlo slabo reagovanje na prijedloge međugranične saradnje (ekonomske)	5				X
20. Negativosti državnih i/ili regionalnih stereotipova	6		X		
21. Jezičke barijere	6	X			
22. Nepostojanje ili vrlo slabo reagovanje na prijedloge granične saradnje	6	X			
23. Potpisivanje Protokola Madridske konvencije 1995	7				X
24. Potpisivanje II Protokola Madridske konvencije	7				X
25. Priznavanje državnih granica	7				X
26. Dobri institucionalni i pravni okviri (EU zahtijeva)	7				X
27. Službeno definisane granične oblasti	8				X
28. Ncentraliz. države okarakterisane od lok. vlasti sa znatnim kompetencijama	8				X
29. Lokalne vlasti sa dobrim administrativnim mocima	8				X
30. Lokalne vlasti sa dobrom finansijskom samostalnošću	8				X
31. "Filter" granica (sloboda kretanja roba i ljudi) sa pozitivnim efektima na obje strane granice	9		X		
32. Integriranje ekonomija sa preovladavajućim komplementarnim aspektima	9	X			

³ SWOT analiza je rađena za potrebe regionalne saradnje Jugoistočne Evrope (Balkan-Danube), a posebno poglavlje «Swot varijable, predložene strategije i intervencije za svaku međugraničnu zonu».

Pojedinačne karakteristike	Veličina SWOT varijabli	Prednosti (S)	Slabosti (W)	Mogućnosti (O)	Prepreke (T)
33. Ekonomske aktivnosti neisključivo "orjentisane na" i "zavisne od" centra	9		X		
34. Visok stepen učešća u Interreg, Phare i drugim Cbc programima	9		X		
35. Dobri uslovi i veze putne, rječne i željezničke infrastrukture	9		X		
36. Zajedničko istorijsko nasleđe bez stereotipa	10		X		
37. Zajednički jezik ili rasprostranjenost poznavanja jezika susjeda s obje strane granica	10	X			
38. Ratifikacija okvira Konvencije za zastitu nacionalnih manjima	10			X	
39. Istorijska saradnja	10	X			
40. Dobri gramčni prelazi (geomorfički, prelazi, transportni)	10		X		
Ukupno		5	15	4	16
			40		
			75.5%		

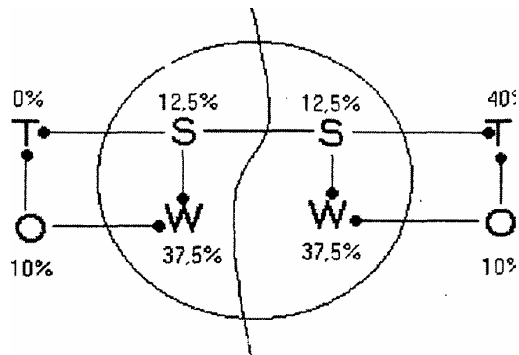
2. Kombinacija internih/eksternih i pozitivnih/negativnih Swot varijabli

Graničnih zona	Interno (S/W)	Eksterno (O/T)	Ukupno
Pozitivno (S/O)	5	9	9(22.5%)
Negativno (W/T)	15	16	31(77.5%)
Ukupno	20(50%)	20(50%)	40(100%)

3. Najadekvatnija strategija

Najadekvatnija je četvrta strategija koja je ilustrovana na grafikonu:

S - Prednosti
W - Slabosti
O - Mogućnosti
T - Prepreke

4. Aktivnosti na implementiranju strategije

- **Na institucionalnom nivou:** implementacija Madrid Outline Convention i dodatnih protokola da obezbjedi zakonodavni okvir za graničnu saradnju; kreiranje međugraničnih menadžment kurseva da se lokalni i centralni vladin personal obezbjedi sa adekvatnim treninzima; širenje načela građanskog društva od Evropskih Institucija do slobodnih interkulturalnih veza i učešća građanskog društva; dogovora o slobodi granice.
- **Na infrastrukturnom nivou:** razvoj agencija za podršku međugraničnih aktivnosti koje će obezbjediti kontinuiran tok informacija i teritorijalne studije za socio-ekonomske analize i prostorno planiranje.
- **Na ekonomskom nivou:** kreiranje kurseva za obuku modernih menadžment tehnika i proizvodnih mogućnosti: identifikacija ekonomske skale, razvoj komplementarnih proizvodnji koje će smanjiti "zavisnost" od centra i ukupne troškove i povećati konkurentnost u regionu.
- **Na socio-kulturalnom nivou:** razvoj informativne mreže o kulturalnim, planiranim, umjetničkim, itd bogatstvima i o zajedničkoj istorijskoj materiji kako bi se smanjilo prisustvo stereotipova; sprovođenje studija podsticanja uzajamne svjesnosti.

B. BOSNA I HERCEGOVINA-SRBIJA I CRNA GORA

1. Elementi sa visokim oznakama (-\ -2, -2) uključeni u SWOT varijablama

Pojedine karakteristike	SWOT varijabilne dimenzije	Prednosti (S)	Slabosti (W)	Mogućnosti (O)	Prepreke (T)
1. Sklonost ekonomskim-proizvodnim operaterima	1		X		
2. Sklonost ekonomskim-trgovačkim operaterima	1		X		
3. Sklonost društvenim-kulturnim operaterima	1		X		
4. Sklonost institucionalnim operaterima	1		X		
5. Obuka lokalnih tijela	2		X		
6. Koordinacija između različitih sektora nacionalnih i lokalnih administracija	2		X		
7. Koordinacija između lokalnih tijela i društveno-ekonomskih sagovornika	2		X		
8. Koordinacija između centralne administracije	2		X		
9. Institucionalni odnosi	3	X			
10. Transport i telekomunikacije	3	X			
11. Turizam	3	X			
12. Svakodnevne usluge	3	X			
13. Državna centralizacija	4				X
14. Nedostatak odgovarajućih struktura za van graničnu saradnju	4				X
15. Različite nadležnosti na obje strane granica	4			X	
16. Ograničena pitanja van graničnih odnosa	4				X
17. Nedostatak kredibiliteta agencija za saradnju	4				X
18. Nizak stepen zajedničkog znanja i povjerenja	4			X	
19. Neadekvatni finansijski resursi	4				X
20. Ne-egzistenti ili veoma slabe reakcije prijedlozima van graničnoj saradnji (institucionalno)	4				X
21. Različiti nivoi i/ili stopa ekonomskog razvoja	5				X
22. Različiti tehnološki nivoi	5				X
23. Opiranje zbog pogoršane konkurencije	5			X	
24. Zaštita tržišta radne snage	5			X	
25. Problemi poreza i carine	5			X	
26. Ne postojeći ili veoma slabe reakcije prijedlozima van granične saradnje (ekonomske)	5			X	
27. Negativni nacionalni i/ili regionalni stereotipovi	6	X			
28. Lingvističke barijere	6	X			
29. Ne postojeće ili veoma slabe reakcije prijedlozima van graničnoj saradnji (društveno-kulturne)	6		X		
30. Potpis 1980 Madridske Konvencije	7				X
31. Potpis 1995 dodatnog Protokola Madridskoj Konvenciji	7				X
32. Potpis 1998 Protokola II Madridskoj Konvenciji	7				X
33. Granice prepoznate od država	1			X	
34. Dobri institucionalni i zakonski okvir (EU preduslovi)	1				X
35. Službene definicije graničnih zona	8				X
36. Ne centralizovane državne karakteristike od lokalnih nadležnosti sa značajnim kompetentnostima	8				X
37. Lok. nadležnosti sa kompetentnostima problema međunarodnih pitanja	8				X
38. Lok. nadležnosti sa dobrom administrativnom sposobnosti	8				X
39. Lok. nadležnosti sa dobrom finansijskom autonomijom	8				X
40. "Filter" granice (sloboda kretanja dobara i ljudi) sa pozitivnim efektom na obje strane granice	9	X			
41. Integrisane ekonomije, pretežno sa komplementarnim aspektima	9	X			
42. Ekonomske aktivnosti koje ekskluzivne «nisu orijentisane» i «ne ovise» o centru	9		X		
43. Jaki stepen učešća u Interreg. Phare, i itd. Cbc programima	9		X		
44. Dobri uslovi i veze putnim, hječnim i željezničkim infrastrukturama	9		X		
45. Zajednička istorijska pozadina bez stereotipovima	10	X			
46. Zajednički jezik ili širenje znanja susjednih jezika najmanje na jednoj strani granice	10	X			
47. Ratifikacija 1995 Okvirne Konvencije za zaštitu nacionalnih manjina	10			X	
48. Istorija saradnje.	10	X			
49. Dobri granični prelazi (geomorfologija, prelazi, transport)	10	X			
Ukupno		12	12	8	17
		49			
		90,6%			

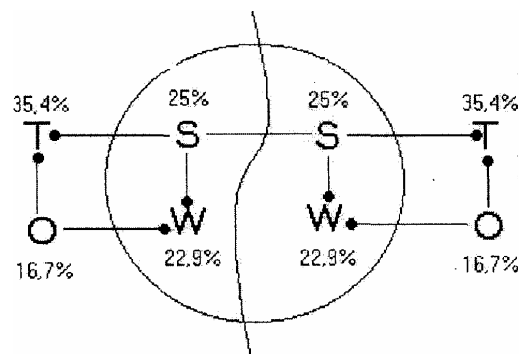
2. Kombinacija internih/eksternih i pozitivnih/negativnih Swot varijabli

Graničnih zona	Interno (S/W)	Eksterno (O/T)	Ukupno
Pozitivno (S/O)	12	8	20(40.8%)
Negativno (W/T)	12	17	29(59.2%)
Ukupno	24 (48.9%)	25(51.1%)	49(100%)

3. Najadekvatnija strategija

Najadekvatnija strategija je četvrta, ilustrirana na grafikonu:

S – Prednosti
W – Slabosti
O – Mogućnosti
T – Prepreke

4. Akcije da se implementira strategija

- **Na institucionalnom nivou:** stvaranje van-graničnog menadžment kurseva da se osigura odgovarajuća obuka lokalnog i vladinog osoblja; implementacija nacrta Madridske Konvencije i dodatni protokoli da se obezbijedi zakonodavni okvir za van graničnu saradnju; implementacija administrativne reforme odobrava veću autonomiju odlučivanja i finansija lokalnih nadležnosti.
- **Na infrastrukturnom nivou:** razvoj infrastrukture kako bi se umanjili nedostaci uzrokovani od periferijalne lokacije graničnih zona u odnosu na njihove vlastite zemlje i EU; razvoj podrške agencije za van granične aktivnosti kako bi osigurao trajan tok informacija i teritorijalne studije za društvene-ekonomske analize i prostrano planiranje.
- **Na ekonomskom nivou:** diverzifikovana specijalizacija od obje ekonomije da se smanji konkurenta proizvodnja i korist od komplementarnih produktivnih troškova; razvoj komplementarne proizvodnje da se smanji ovisnost o "centru"; implementacije finansijskog sistema kako bi ohrabrio razvoj malih i srednjih preduzeća; podsticaji lokalnim poduzećima za razvoj turističkih aktivnosti.
- **Na društveno-kulturnom nivou:** unapređenje i ekonomska podrška za prava manjina kako bi smanjio etnički konflikt.

8. IZVORI PODATAKA

Kao izvor podataka korištena je Publikacija "Indeksi Ekonomske Slobode 2005", The Heritage Foundation i Wall Street Journal. U publikaciji korišteni slijedeći izvori:

Ako drugačije nije naznačeno, podaci u statističkom profilu svake zemlje su za 2004 i u konstanti 1995 U.S. dolari. Kao indeks vremena proizvodnje u 2005., podaci za 2004 su bili dostupni za samo 42 zemlje: Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Brazil, Kanada, Čile, Kina, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Honk Kong, Mađarska, Island, Irska, Izrael, Italija, Japan, Litvanija, Luksemburg, Meksiko, Holandija, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Portugal, Singapur, Slovačka Republika, Slovenija, Republika Koreja, Španija, Švedska, Švicarska, Tajvan, Turska, Velika Britanija, i Sjedinjene Države. Nekoliko slučajeva u kojima nisu bili dostupni statistički podaci označeni su sa «n/a».

Izvori za statistički profil svake zemlje uključuje sljedeće:

Populacija: procjena 2004 od strane Svjetske Banke, Online Indikatori svjetskog razvoja 2004. Za pojedine zemlje, izvor je Državna statistička agencija i/ili Centralna banka i U.S. Central Intelligence Agency, Svjetska knjiga činjenica 2004. (The World Factbook 2004.)

Ukupna površina: Kopno i morsko područje, izraženo u kvadratnim kilometrima. Od U.S. Central Intelligence Agency, Svjetska knjiga činjenica 2004.

GDP: Bruto domaći proizvod – ukupna proizvodnja roba i usluga – izražena u konstanti 1995 U.S. dolari. Osnovni izvor podatka za GDP je Svjetska Banka, Online indikatori svjetskog razvoja 2004. Ostali izvori uključuju Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004, i Profile zemlje, 2004-2004 i 2004-2004; Statistička agencija zemlje, i Državna centralna banka. Za neke zemlje, procjene GDP 2004 su bile izračunate sa primjenom realne stope rasta GDP-a 2004 prema realnim podacima o GDP-u 2004 u konstanti 1995 U.S. dolari. Podaci korišteni u ovoj kalkulaciji su od Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, Glavni ekonomski pokazatelji, Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju 2004, Međunarodni monetarni fond, Svjetske ekonomske perspektive: Rast i Institucije, april 2004; Statistička agencija zemlje; i Centralna banka države.

Stopa rasta GDP-a: godišnji procenat stope rasta GDP-a na tržištu cijena zasnovan je na stalnoj lokalnoj valuti. Osnovni izvori podataka 2004 su Svjetska Banka, Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004, i Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004 i 2004. Podaci stope rasta za 2004 su od Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, Glavni ekonomski pokazatelji, Statistička agencija zemlje, Centralna banka države, i Međunarodni monetarni fond, Svjetske ekonomske perspektive: Rast i Institucije, april 2004.

GDP po glavi stanovnika: Bruto domaći proizvod izražen u konstanti 1995 U.S. dolari podjeljeno sa ukupnim stanovništvom. Izvori za ove podatke su Svjetska Banka, Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004, Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju 2004, Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, Glavni ekonomski pokazatelji, Statistička agencija zemlje.

Glavni izvozni proizvodi: Šest do osam glavnih izvoznih proizvoda zemlje. Podaci za glavne izvozne proizvode su od U.S. Central Intelligence Agency, Svjetska knjiga činjenica 2004, Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004., Profili zemlje 2004-2004 i 2004-2004.

Izvoz roba i usluga: Vrijednost svih roba i ostalih tržišnih usluga. Uključena je vrijednost roba, prijevoza roba, osiguranja, putovanja i ostalih nefaktorskih usluga. Uključen je i prihod od faktora i prihod od imovine, kao i prihod od investicija, kamate i prihod od radne snage. Podaci su u konstanti 1995 U.S. dolari. Podaci 2004 su od Svjetske banke, Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004, Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004., Profili zemlje 2004-2004 i 2004-2004.

Ostali izvori uključuju Statističku agenciju zemlje i/ili ministarstvo za ekonomske odnose i trgovinu. Podaci neophodni za ovu kalkulaciju su od Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004.; Svjetska Banka, Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004; i Statistička agencija zemlje.

Glavni izvozni trgovinski partneri: Glavna destinacija izvoza za svaku zemlju i procenat cjelokupnog izvoza. Od Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004., Profili zemlje 2004-2004 i 2004-2004.

Glavni uvozni proizvodi: Šest do osam glavnih uvoznih proizvoda zemlje. U.S. Central Intelligence Agency, Svjetska knjiga činjenica 2004. i Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004., Profili zemlje 2004-2004 i 2004-2004.

Uvoz roba i usluga: vrijednosti svih roba i ostalih tržišnih usluga. Uključena je vrijednost roba, prijevoza roba, osiguranja, putovanja i ostalih nefaktorskih usluga. Prihod od faktora i prihod od imovine, kao što su prihod od investicija, kamate i prihod od radne snage je isključen. Podaci su u konstanti 1995 U.S. dolari. Glavni izvor podataka su Svjetska Banka i Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004. Ostali izvori uključuju Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004., Profili zemlje 2004-2004 i 2004-2004; Statistička agencija zemlje, ministarstvo za ekonomske odnose i trgovinu. Podaci neophodni za izvođenje ove kalkulacije su od Economist Intelligence Unit, Izvještaji za zemlju, 2004. i 2004, Svjetska Banka i Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004, i Statistička agencija zemlje.

Glavni uvozni trgovinski partneri: Glavne zemlje iz kojih uvoz potiče i procenat od cjelokupnog uvoza. Od Economist Intelligence Unit, Izvještaji zemlje, 2004. i 2004., Profili zemlje 2004-2004 i 2004-2004;

Direktno strano ulaganje (neto): Neto priliv investicija da bi se postigao trajni interes rukovodstva (10 procenata ili više od glasačkih akcija) u nekim preduzećima aktivnim u nekim ekonomijama više nego drugi ulagači. To je zbir jednakog kapitala reinvestiranog u zaradu, ostali dugoročni kapital i kratkoročni kapital što je pokazano u bilansu plaćanja. Ova serija naznačava ukupni neto; to je neto FDI u ekonomiji o kojoj se izvještava (priljevi) umanjeno za neto FDI ekonomije o kojoj se izvještava (rashodi). Podaci su u konstanti 1995 US dolari. GDP deflator za 1995 je korišten da pretvori neto FDI iz tekućih U.S. dolara u konstantu U.S. 1995 dolari. Podaci za 2004 su od Svjetske Banke, Online pokazatelji svjetskog razvoja 2004, Konferencije ujedinjenih naroda za trgovinu i razvoj, Svjetski izvještaj o investicijama 2004, Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Južnu Ameriku i Karibe, Statistički godišnjak za Južnu Ameriku i Karibe, Statističke Agencije zemlje, Centralna banka države. Podaci za 2004 su iz Državne centralne banke, Statistička Agencija zemlje i Trendovi i posljedni razvoj događaja u direktnim stranim investicijama.